

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 20. NOVEMBRA (NOV. 20), 1942

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 230

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Nadaljnje japonske bojne ladje potopljene na Pacifiku

Ameriške in avstralske čete napadajo Japonce na obrežju Nove Gvineje. Zavezniki razbili osem nemških tankov v prvi bitki v osiščini četami v Tuniziji. Ameriški letalci bombardirajo vojaška letališča. Rusi odbili naskoke nacističnih kolon na stalingrajski fronti in ustavili nemško ofenzivo pri Mozdoku in Nalčiku

Melbourne, Avstralija, 20. nov. — Ameriške in avstralske čete napadajo Japonce na obrežju Nove Gvineje. Ameriške letalce trdnjave so potopile dve japonski bojni ladji, eno pa poškodovale.

Poročilo iz glavnega stana generala MacArthurja pravi, da so zavezniki prodrli 90 milj daleč na notranost ofenzive na Novi Gvineji. Japonce čete so se izkrmile proti Port Moresbyju, zavezniški mornarici pa lazi na Novi Gvineji.

Washington, D. C., 20. nov. — Ameriški department je na dan, da je bilo nadaljnjih pet japonskih bojnih ladij potopljenih v bitki pri Solomonovih otokih, ki se je vršila zadnje sobote. To pomeni, da so bile japonske izgube večje kot jih je javljalo poročilo. To se je glasilo, da je bilo 23 japonskih bojnih ladij potopljenih, sedem pa poškodovanih.

Ameriški department pravi, da ni prejel detaljnega poročila o japonskih izgubah v bitki pri Solomonih. Možnost je, da je bilo več japonskih bojnih ladij potopljenih in poškodovanih, kot je doslej znano.

London, 20. nov. — Osem izmed tankov je bilo razbitih v prvem spopadu med zavezniškimi osiščnimi četami v Tuniziji, glasi sem dospelo poročilo. Zavezniške čete so razpršile nemške straže v svojem prodiranju proti Bizerti, glavni mornarici bazi v Tuniziji, ki je v roki osiščne. Poročilo dostavlja, da so zavezniške čete prodrele do Bizerte.

London, 19. nov. — Ameriške čete prodirajo v Tunizijo s severne in južne strani razpršile so že nemške vojaške straže v prvih spopadih. Ti so vodili v odločilno bitko, ki je bila za kontrolo Tunizije, tudi Sredozemlja.

Poročila s fronte govore, da so Nemci izogibajo bitki. Glavna ameriška sila je zbrana pri Bizerti in Tunizu, mornaričnima bazama. Britske čete so v prodiranju dospelo do točke, ki je oddaljena samo 60 milj od Bizerte. Nemci so skušali izkrcati čete na južnem delu Alžirije, kar pa so preprečile vojaške enote borbenih Francozov. Transportna sila se vedno dovažajo ameriške in britske vojske v Tunizijo.

General Henri Giraud, poveljnik francoskih čet, je navezal z ameriško in britsko silo, ki je udrila v Tunizijo. Njegove čete tvorijo sprednjo stražo v zavezniških operacijah.

General James H. Doolittle, poveljnik ameriške letalske sile, je vodil bombardiranje nemške vojaškega letališča pri Bizerti. Zavezniške čete so porušile več militarnih naprav in zanele pot.

Britski krogi pravijo, da je sozveznik zbral čez tisoč letal v Siciliji, južni Italiji in na Kreti, grškem otoku in da je dvanajst letalskih eskadrav v Tuniziji. Ta letalska sila bo vrnila v boj proti zavezniškim silam, ki kontrolirajo nad Tunizijo.

Kairo, Egipt, 19. nov. — Britska armada prodira preko Sredozemlja proti Tuniziji. Po poročilih Rommelove armade v E-

giptu je prodrla že 700 milj daleč. Nemci so pri umikanju razdejali vse, kar jim je prišlo na pot.

Prvi oddelki britske armade so dospeli v bližino Bengazije, kjer se nahaja nekaj osiščnih vojakov. Britsko poveljstvo so, da se bodo ostanki osiščne sile ustavili pri El Aghelli, 140 milj južnozapadno od Bengazije.

London, 19. nov. — Zavezniška motorna kolona najmanj 10.000 mož, ki vključuje tudi oddelke borbenih Francozov, prodira proti severu iz pokrajine ob jezeru Čadu. Ta pokrajina je prva proglasila lojalnost generalu Charlesu de Gaulle, načelniku odbora borbenih Francozov. Od obrežja Sredozemskega morja je oddaljena okrog 1500 milj.

Motorna kolona je opremljena z ameriškim tanki. Ta bo skušala priti v ozadje Rommelove sile, ki beži proti Tuniziji.

Moskva, 19. nov. — Napadi nemških tankov in infanterije na ruske pozicije v industrijskem distriktu Stalingrada so bili odbiti in sovražnik vržen nazaj z velikimi izgubami, poroča vrhovno poveljstvo. Hitlerjeve armade oblegajo Stalingrad že 87 dni. V bitki v enem sektorju industrijskega distrikta so Rusi ubili več sto nemških vojakov.

Nemška ofenziva je bila ustavljena na fronti pri Mozdoku in na južnovzhodni strani Nalčika, vznožju Kavkaškega gorovja, kjer se odpira pot do bogatega oljnega polja. Rusi so pogladi Nemce v utrjenih pozicijah na severovzhodni strani Tuapse in jih zasedli.

Rusko poveljstvo trdi, da znašajo nemške izgube v bitkah na stalingrajski fronti povprečno dva tisoč ubitih in ranjenih vojakov. Nemški generali so dobili pred več tedni Hitlerjev ukaz, da morajo okupirati Stalingrad do 6. novembra, toda vsi naporji so se izjalovili, čeprav so bile nove divizije zagnane v boj proti ruskim brambovom.

Stockholm, Švedska, 19. nov. — V tujakšnih vojaških krogih krožijo govorice, da bo Hitler potegnil nemške divizije s stalingrajske in kavkaške fronte na novo zimsko črto ob reki Don. Te govorice so sprožile poročila iz zanesljivih virov, da je Hitler izgubil upanje glede zloma ruske oborožene sile.

Melbourne, Avstralija, 19. nov. — Ameriške in avstralske čete prodirajo naprej proti Buni, japonski mornarični bazi ob severozahodni obali Nove Gvineje. Doslej niso naleteli na odpor s strani Japoncev. Poročilo pravi, da je osem japonskih rušilcev dospelo v bližino Bune, da se vzame čete na svoj krov, če se bo pokazala nevarnost, da ne bi mogli vzdržati pritiska zavezniške oborožene sile.

Stavkajoči krznarji predložili pogoje

Chicago, 19. nov. — Abe Feinglass, pokrajinski direktor unije krznarskih in usnjarskih delavcev, je dejal, da bo stavka proti Monarch Leather Co. takoj preklicana, če bo federalni vojni delavski odbor dal garancije glede zaščite interesov unije. Petsto članov te unije je zastavilo zadnji ponedeljek, ko je kompanija zavrnila zahtevo glede sklenitve nove pogodbe.

Masni letalski napadi na Italijo

Važna vojaška posvetovanja v Washingtonu

Washington, D. C., 19. nov. — Po diskuzijah o zavezniških operacijah na devetih frontah, kjer se čete združenih narodov bore proti osiščnim silam, so člani vojne sveta za Pacifik namignili, da bodo kmalu odrejeni masni letalski napadi na Italijo z namenom, da se zlomi fašistični odpor in vrže Italija iz vojne.

Walter Nash, reprezentant Nove Zelandije, je v razgovoru z reporterji izrekel upanje, da bodo zavezniške čete kmalu kontrolirale Tunizijo, nakar bodo sledili masni letalski napadi na Italijo. Slednja je najbližjeji člen v verigi osiščne.

Konferenca vojne sveta za Pacifik se je udeležila tudi predsednik Roosevelt. Ta je bila najdaljša od vseh, kar se jih je že vršilo. Predmet razprave so bili militariistični in drugi problemi, povezani z operacijami zavezniške oborožene sile na vseh frontah.

Amerika odobrava čilejsko politiko

Lov na osiščne agente se nadaljuje

Washington, D. C., 19. nov. — Energična kampanja čilejske vlade proti osiščnim agentom je izzvala odobravanje v tujakšnih uradnih krogih. Lov na špione in provokatorje v službi Nemčije, Italije in Japonske se je začel po prenešanju čilejske vlade pred dvema tednoma. Predsednik Juan Antonio Rios je takrat odstavil zunanjega ministra Ernesta B. Jarpa, ki je dajal potuho osiščnim agentom.

Nekaj dni prej je državni podtajnik Sumner Welles v svojem govoru v Bostonu obdolžil čilejsko in argentinsko vlado, da nista izpolnili obljub, danih na konferenci zunanjih ministrov ameriških republik, ki se je vršila v Rio de Janeiru, Braziliji, v januarju tega leta. Namesto da bi pretrgali diplomatske odnose z osiščem, sta dali proste roke osiščnim agentom na svojem ozemlju. Welles je dejal, da ti agenti dajejo informacije po veljnikom osiščnih podmornic o kretanju zavezniških parnikov na Atlantiku in Karibejskem morju, da so jih lahko napadali in potapljali.

Po Wellesovem govoru je predsednik Rios odložil obisk Amerike in instrumentalni poslanika Rodolfa Michelsa, naj protestira pri predsedniku Rooseveltu. Michels je izpolnil navodila in dobil odgovor od Roosevelta. Med drugim je predsednik povedal poslaniku, da Welles ni v svojem govoru obdolžil čilejske vlade in njenih reprezentantov, da pomagajo osišču in vodijo aktivnosti, ki ogrožajo varnost zapadne hemisfere. Kar je Welles povedal o osiščnih agentih v Čileju in Argentini, je resnica, ki se ne da utajiti.

Roosevelt je dalje rekel, da bi bil obisk čilejskega predsednika Amerike v interesu obeh držav. Če bi lahko dal Riosu nadaljnje informacije o obsegu in značaju aktivnosti osiščnih agentov, katere je omenil Welles v svojem govoru. Roosevelt je izrekel tudi upanje, da se bo čilejski predsednik premislil in obiskal Ameriko.

LAVAL POSTAL DIKTATOR VIŠIŠKE FRANCJE

Maršal Petain ga imenoval za svojega naslednika

DVA NOVA MINISTRA V KABINETU

London, 19. nov. — Pierre Laval, ki je še vedno uverjen, da bo nacistična Nemčija zmagala v tej vojni, je postal fašistični diktator višiške Francije. Državni maršal Henri Petain mu je podelil diktatorsko oblast, kar pomeni, da bo vladal z dekreti, in ga imenoval za svojega naslednika. Opazovalci napovedujejo poostreitev strahovlade pod diktaturo, ker je gotovo, da bo Laval napel vse sile, da potisne armado na stran osiščne.

Maršal je proglasil Laval za vrhovnega poveljnika francoske oborožene sile in a tem je zasedel pozicijo, ki jo je prej imel admiral Jean Darlan, ki je odšel v Afriko in se pridružil zavezniškim. Laval je dobil popolno oblast in bo kot diktator izdal dekrete v deželi, ki so jo okupirale nemške čete. Očitno je, da bo izvajal oblast v smislu navodil iz Berlina. Laval, čeprav je diktator, je v bistvu le Hitlerjeva lutka.

Dva ministra sta odstopila, ko je bil Laval proglasen za diktatorja — podadmiral G. A. Auphan in Robert Gibrat. Prvi je bil državni minister, drugi pa prometni minister. Njuni poziciji sta dobila admiral Jean M. Abrial in Jean Bichelonne.

Auphan in Gibrat sta najbrže resignirala v znak protesta proti Petainovi akciji. Oba sta pristala admiralu Darlanu, ki je skočil v zavezniški tabor.

Lavalova politika bo, kakor kaže, poglobitev kooperacije z osiščem. Nepotrjeno poročilo pravi, da se Laval pogaja z Nemci za sklenitev miru, ki naj bi nadomestil premirje, katerega je Hitler raztrgal z okupacijo vse Francije. Alžacija in Lorena bosta postala proglaseni za nemško posest in Laval bo morda napovedal vojno zavezniškim. Obe provinci sta v nemških rokah.

Francoški general pobegnil v Anglijo

London, 19. nov. — General D'Astier de la Vigerie, poveljnik francoskih letalskih zborov, je pobegnil iz Francije v Anglijo. On je poveljeval zborom v severni Franciji ob izbruhu vojne. General je izjavil, da se bo pridružil odboru borbenih Francozov, kateremu načeljuje general Charles de Gaulle.

Številne žrtve zastrupljenja v državni bolnišnici

Salem, Ore., 19. nov. — V državni bolnišnici je umrlo 32 bolnikov na posledicah zastrupljenja, nadaljnjih 400 pa skušajo zdravniki rešiti življenje. Rumenjaki jaje, ki so jih bolniki jedli, so bili zastrupljeni. Dr. John C. Evans, upravitelj bolnišnice, je dejal, da bo število žrtev naraslo. Med onimi, ki so umrli, je bilo 29 moških in tri ženske.

Aretacije sovražnih tujcev v Chicagu

Chicago, 19. nov. — Federalni detektivni so aretirali pet sovražnih tujcev, štiri Nemce in enega Japonca. Od japonskega napada na Pearl Harbor, Havaj, je bilo aretiranih v Chicagu in okolici 199 sovražnih tujcev. Med temi je 184 Nemcev, devet Japoncev in šest Italijanov.

Nove eksekucije v okupiranih državah

Štirinajst Cehov ustreljenih v Pragi

London, 19. nov. — Krogi združenih narodov dobivajo poročila o novih eksekucijah in aretacijah rodoljubov v evropskih državah, ki so jih zasedle nacistične čete.

Česka vlada je bila informirana, da so Nemci ustrelili 14 Cehov v Pragi pod prevezo, da so bili komunisti in se udeleževali izdajniških aktivnosti.

Nacisti streljajo tudi Nemce. Henrik Mior je bil ustreljen v Strasbourgu na obtožbo protinemške špionaže, pet drugih Nemcev pa v Duesseldorfu in Stettinu.

Belgijska časniška agentura poroča, da so nacisti aretirali skoraj dva tisoč židov v Bruslju. Vsi so bili po aretaciji odvzeli v koncentracijska taborišča.

Prej objavljena vest se je glasila, da sta bila dva nemška policaja ustreljena v Pilznu, Češka. Osebe, ki so jih napadle in ustrelile, so pobegnile.

Gradnja utrdb v južni Evropi

Bojazen pred zavezniško invazijo

Ankara, Turčija, 19. nov. — Nemci v nagli gradnji utrdb v južni Evropi in širjo vojaška letališča, da se zavarujejo proti možnosti zavezniške invazije. Poročila iz nevtralnih virov pravijo, da Nemci grade utrdb ob obali Grčije in Dalmacije in celo v Avstriji, ker vidijo možnost zavezniške invazije Italije.

Nacisti so mobilizirali vse razpoložljive človeško silo v balkanskih deželah za konstrukcijo utrdb. Iz vesti, ki prihajajo v Turčijo, je očitno, da so Nemci nervozni zaradi razpeta vojnih operacij v francoski severni Afriki.

Bolgarske avtoritete so odredile rekvizicije vseh zdravniških instrumentov za vojaške bolnišnice. Tri nemške vojaške divizije so dospole v Bolgarijo z ruskimi front. Te bodo poslale v Italijo in od tam v severno Afriko.

Ameriške čete v Afriki dobile nove bankovce

Washington, D. C., 19. nov. — Med ameriški četami v severni Afriki krožijo posebni bankovci po izjavi zakladnega departmeta. Ti se razlikujejo od onih, ki krožijo v Ameriki, po nekaterih znakih, ki jih takoj spoznajo bančni uradniki in drugi, ki upravljajo sklad ameriške ekspedicijske armade. Namen je preprečitev kroženja ameriških bankovcev, katere so zaslegle osiščne sile v okupiranih evropskih državah. Zakladni departmet je pojasnil, da se novi bankovci rabijo v omejenem obsegu.

Unije in kompanije kaznovane

Philadelphia, Pa., 19. nov. — Pet klobučarskih firm in štiri krajevne klobučarske unije so bile spoznane za krive zarote v zvezi z določanjem cen kapam, ki jih izdelujejo za armado. Plačati bodo morale denarno kazen v vsoti \$21.000. Obsodbo je izrekel sodnik George A. Welsh.

Ekvadorski predsednik obišče Ameriko

Quito, Ekvador, 19. nov. — Predsednik Arroyo Del Rio bo prihodnji teden odpotoval v Ameriko, kjer bo imel važne razgovore s predsednikom Rooseveltom in drugimi voditelji. Na svojem potovanju se bo ustavil v Bogoti, Colombiji, kjer bo ostal tri dni.

Domače vesti

Obiski in posravlvi

Chicago. — Korporal Ray Travnik iz Detroita, gl. distriktni podpredsednik SNPJ, pozdravlja uredništvo Prosvete iz svojega vojaškega vežbališča Fort Dix, N. J.

Iz Californije

Fontana, Calif. — Pred dnevi je tukaj umrla Mary Hočevar, stara 83 let in rojena v Šmarci pri Kamniku na Gorenjskem. Bila je članica društva 723 SNPJ in tukaj zapuša dva sinova. V Ameriko je prišla leta 1904.

Naši člani-vojaki

Iz Barbertona, O., od društva 73 SNPJ so sledeči člani pri vojaki: Fr. Marković, Fr. Markun, Fr. Jerina, Jos. Šuštaršič in Jos. Jerina.

Iz Lincoln Hilla, Pa., od društva 617 SNPJ je zadnji teden odšel v službo strica Sama Stanley Starnisha, prej so pa odšli Mike Starnisha, Mike Vrabel in Joe Buček.

Armada pošlje vojake na farme

Farmerji ne morejo dobiti delavcev

Washington, D. C., 19. nov. — Ameriški vojaki, ki se vežbajo v taboriščih, bodo operirali traktorje in druge stroje na farmah prihodnje leto, ako postane pomanjkanje delavcev akutno. Tako je izjavil poljedelski tajnik Claude Wickard pred senatnim odsekom za militariistične zadeve. Odsek vodi zaslišanje o štirih načrtih, ki so bili predloženi z namenom, da predsednik Roosevelt dobi večjo oblast glede mobilizacije delovne sile.

Senator Sheridan Downey, demokrat iz Californije, je dejal, da je mnogo farmerjev zapustilo farme, ker niso mogli dobiti delavcev. Drugi jim bodo sledili, ako bodo apeli za pomoč naleteli na gluha ušesa. Senatorji in kongresniki dobivajo pritombe o pomanjkanju poljedelskih delavcev.

Wickard je dejal, da se vrše posvetovanja z uradniki vojnega departmeta o odpustu vojakov iz armade, da bodo lahko delali na farmah. On je predložil senatnemu odseku tudi pismo od Roberta P. Pattersona, pomožnega vojnega tajnika, ki pravi med drugim, da bodo storjeni koraki glede pomoči farmerjem.

Čez milijon delavcev je v zadnjih mesecih zapustilo farme in odšlo v industrijska središča, mnogi pa so bili pozvani v armado. To je vzrok pomanjkanja delavcev na farmah.

Jetniki v ameriški armadi

Prvi vojaki prišli iz federalne jetnišnice

Washington, D. C., 19. nov. — Ameriška armada je sprejela prve jetnike v svojo službo kot eksperiment, ki bo, če se obnese, pomagal pri izpraznitvi federalnih in državnih jetnišnic. Federalna jetnišnica v Lewisburgu, Pa., je dala armadi prve vojake.

James V. Bennett, direktor federalnega jetniškega biroja, je dejal, da so načrti glede vpoklica jetnikov v vojaško službo odobrili armada, naborna uprava in justični departmet. Zavzeli so stališče, da lahko dobijo več dobrih vojakov med 175.000 jetniki v federalnih in državnih jetnišnicah. Oni, ki so bili obsojeni v zapor zaradi težkih zločinov, ne bodo vpoklicani v armado.

Federalne avtoritete so uverjene, da je načrt vpoklica jetnikov v armado praktičen, ker bo, če bo uspešen, znižal breme vzdrževanja jetnišnic.

OPOZICIJA PROTI KONSKRIPCiji DELAVCEV

Senatni odsek za podaljšanje delovnega tedna

McNUTTOVA KOMISIJA KRITIZIRANA

Washington, D. C., 19. nov. — Posebni senatni odsek, ki vodi preiskavo programa narodne obrambe, se je izrekel proti konskripciji delavcev in za podaljšanje delovnega tedna na 48 ur. Načelnik tega odseka je senator Truman. Pravkar objavljeno poročilo vsebuje več priporočil. Eno je, da se mora vlada, takoj lotiti problema pomanjkanja izurjenih delavcev v industriji, ki so udeležene v proizvodnji orožja. Ta bo postal še bolj resen, če ne bodo storjeni potrebni koraki.

Odsek kritizira v svojem poročilu komisijo za mobilizacijo človeške sile, katere načelnik je Paul V. McNutt. Odsek pravi, da ta še ni formulirala smernic za učinkovito mobilizacijo človeške sile.

Druga priporočila vključujejo odpravo 40-urnika v nevojnih industrijah, ravnotežje med številom vojakov in delavci, ki so zaposleni v vojnih industrijah, da ne bo trpela produkcija orožja, in ustanovitev posebne odbora, v čigar področje naj spada izvajanje programa narodne obrambe.

Zahteve za odpravo 40-urnika v industrijah so dobile oporo v obeh kongresnih zbornicah. Senator Byrd, demokrat iz Virginije, je dejal, da je invazija severne Afrike po ameriških četah potanila na površje nove probleme. Glavni je zalaganje ekspedicijske armade z orožjem.

"Čas je prišel, ko se mora borba proti sovražniku poostri na vseh frontah," je rekel senator. "Amerika mora mobilizirati vsa razpoložljiva sredstva, da se poveča produkcija orožja. Tega ne bo dosegla, če ne bo podaljšala delovnih ur."

Byrd je naglasil, da ni za odpravo plače in pol za delo, ki znaša več kot 48 ur na teden. Plača in pol naj bi se suspendirala v industrijah, ki izdelujejo blago za civilne potrebe. Te ne morejo zmagovati bremena zaradi stroja cen produktov, ki ga je postavila administracija za kontrolo cen.

Argentina zatira osiščno propagando

Vojni minister Tonazzi resigniral

Buenos Aires, Argentina, 19. nov. — Argentinska vlada, ki še vedno vzdržuje odnose z Nemčijo, Italijo in Japonsko, je odredila splošno zatiranje osiščne špionaže in propagande.

Notranji minister Miguel Cullaciati je pozval governerje vseh argentinskih provinc, naj zatro osiščno špionažo in propagando, ki jo vodijo tuje grupe. Poziv je dokaz, da so bile obdolžitve ameriškega državnega podtajnika Wellesa, da imajo osiščni agenti v Argentini proste roke, resnične.

Juan Tonazzi, vojni minister in prijatelj zavezniškov, je sinoči resigniral v znak protesta proti politiki predsednika Ramona S. Castilla. Slednji je nedavno izjavil, da ne bo revidiral svoje politike. Na Tonazzijevo mesto je bil postavljen general Pedro Ramirez, bivši direktor vojaške akademije.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrti leta; za Chicago in Cincin
\$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih
členkov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz
naselbin

Kako je v Californiji

Fontana, Cal.—Več rojakov iz
Pittsburgha in okolice me je
vprašalo, naj jim pišem, kako je
v Californiji, toda posamezni-
kom ne morem odgovoriti, ker
sem že na vlaku izgubil naslove.
Tukaj je prijazno vreme in suho
pa dobro podnebje posebno za
stare in onemogle ljudi. Do zad-
njega časa ni bilo tukaj druge
industrije kot poljedelska—ko-
šerjereja, vinoreja, sadjereja
(oranže, limone in grape fruit).
Dela je dosti na farmah.Sedaj delajo veliko toplotnico
in jeklaro, v kateri bodo izde-
lovali jeklo za ladje in pločvino
za aeroplane. Gradi jo znana
Kaizerjeva kompanija in bo sta-
la 77 milijonov dolarjev. Začela
bo obratovati zadnje dni decem-
bra, toda že zdaj dela tam več
tisoč ljudi in tudi dobro zasl-
ži.Jaz sem delal 26 let po penn-
sylvanskih pregorovih, veči-
noma okrog Pittsburgha, dokler
se nisem izčrpal. Majnarskemu
stanu sem dal slovo pred dvema
letoma. Tukaj nas je 25 do 30
slovenskih družin in imamo ve-
činoma svoje domove, seveda tu-
di društvo SNPJ, Slovenski dom
in tudi balnišče. Kdor je finanč-
no podkovan, lahko pride sem.

Tom Frank.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—V mojem zad-
njem poročilu sem omenil, da se
podam za reko Monongahelo do
West Virginije, kar sem tudi storil.
Vzelo mi je osem dni, toda se-
mor moral izpustiti Vesto No. 5,
Fredericktown in Clarksville, ka-
mor se podam po novem letu.
Prišlo mi je na misel, da mi je
mr. Gorick ali Gorick poslal dva
dolarja, enega za ruski, dru-
gega pa za jugoslovanski relief.
Se pozna, da žena čita napredne
liste. Slišal sem, da je šel že
njen tretji in zadnji sin k voja-
kom, toda žena se nič ne pritož-
uje, ker pozna nevarnost fašistič-
ne poštasti. Njena dva dolarja
sta bila vključena v prispevku
do društva 87 SNPJ iz Herminie-
ja in bila poslana br. Vincentu
Cainkarju, skupna vsota pa ob-
javljena v Prosveti.Pričetek moje zadnje ture je
bil v Belle Vernonu, kjer sem
takoj v prvi hiši prodal Adami-
čovo knjigo Two-Way Passage
mrs. Šivic, bečlarku Louisu Res-
niku pa knjigo PM. Ko sva se
nekoliko pogovorila, sem obiskal
družino Toma Podbevška. Njega
ni bilo doma, pač pa je bila mi-
sua, ki je tudi kupila Two-Way
Passage. Ljudje so se začeli za-
nimati za bodoči mir. Ako se
uresničijo sanje Louisa Adami-
ča, bo Evropa mogoče res dobila
trajen mir in z njo v veliki meri
tudi Amerika in ostali svet. Ame-
rika je pokazala, da se narodi
lahko združijo, ako imajo prili-
ko, to je, ako paraziti nimajo
premoči nad njimi, kot je bilo
to do te vojne v stari domovini.
Upajmo, da evropski narodi spo-
znajo, kdo jih je zadrževal od
združenja.Iz Belle Vernona sem se od-
peljal proti Brownsvillu, kjer
sem se oglašil pri Mattu Marini-
chu in obiskal sem tudi Kozlev-
čarjeve. Ker je bil Joe na noč-
nem štuju, sem šel naprej k Mat-
tu Požunu, ki je tudi bečlar. On
je obnovil Prosveto kot tudi mrs.Kozlevčar. Bila je že tema in
tudi sem bil že utrujen, toda sem
šel s poulično do Republica, kjer
sem prenočil pri Rožancovih.
Drugi dan mi je rojak Pešec po-
novil Prosveto, nato pa sem šel
peš preko gricov do Kovačiča,
ki je ponovil Proletarca. Pri
zadnjem živu tudi rojak Spro-
har, ki ne more več delati, čita
pa še rad in je rekel, da bo on
pomagal pri naročninah. Ustavil
sem se tudi pri Damžanu, ki je
prišel delati in je obljubil, da se
bo mogoče naročil na dnevno
Prosveto, ako bo mogel zdržati
pri delu.Potem sem jo pobral proti do-
lini v Orient, kjer sem pri Čer-
nilogarju dobil novo naročnino
Prosveti. Njegova žena je Po-
ljakinja, toda že dobro govori
slovensko. Ona je bila vdova in
ima že par sinov v armadi. Od
tam sem šel v Edenborn in na-
prej v Adah, kamor je precej da-
leč peš. V Edenbornu je pono-
vila Prosveto Josephina Gerden,
ki je tudi postala vdova—moža
ji je ubilo v rovu, odkar sem bil
zadnjič tam. Prosveto je pono-
vila tudi mrs. Juršič, vdova še v
lepih letih; tudi njene hčere so
zale, podobne materi. V Adahu
se nisem mogel ustaviti, ker je
ravno prispel vlak in sem šel
z njim v Izabelo.Tam sta ponovili Prosveto mrs.
Svigel in mrs. Skoda, potem pa
sem jo ubral po tračnicah in pre-
ko reke Monongahela v Crucible
in Rices Landing. Tam so po-
novili Prosveto Joseph Frank,
zet mrs. Zorich, Martin Kajfež,
ki je kovač pri rovu, predsednik
društva 501 za svojo mamo Udo-
vich in mrs. Matilda Zorich, kjer
sem prenočeval. Tudi ona je na-
predna in gostoljubna žena. Njen
mož je bil precej časa bolan in
še sedaj ni prav zdrav. Tudi on
je že star Amerikanec, kajti v
tež deželi se nahaja že od 16. leta
starosti. Pravi mi je, kako je
bil že blizu smrti, toda ga ni ma-
rala.Drugi dan sem jo zopet ubral
do reke in dalje v Izabelo, kjer
sem šel do Kerina, toda jih ni
bilo doma ali pa so bili še pri
počitku, ker je bilo še zgodaj.
Ker je padel dež in ni bilo prijet-
no čakati, sem šel z vlakom do
Point Mariona, kjer živi Tone
Zupančič. Najprvo sem šel v
mesto na kosilo in po drugih
opravkih, potem pa gori na
"Kalvarijo" k bečlarkem. Hrib
je zelo strm in ti vzame trideset
ure hoda, da prideš na vrh, po-
leg pa mi je še dež nagajal. Ven-
dar ni bilo zaman. Prosveto so
ponovili Anton Mlakar, Jakob
Oblik in Tone Zupančič, ki je
obnovil tudi Cankarjev glasnik,
poleg pa se mi ponudil, da me za-
pelje do Point Mariona ali pa v
Morgantown ali Star City, ka-
mor je 12 milj dalje. Tudi on
je želel videti Selakove, ker ni
bil že dolgo tam.Med potjo sva se ustavila pri
Nandetu Klopčiču v Canvillu, ki
je ponovil Prosveto in dal 50c
Proletarcu v podporo. Obiskala
sva še par drugih in uspeh sva
imela pri Trebežanovih v Monu,
W. Va. Žena je ponovila Prole-
tarca in pokazala telegram, ki je
prišel na nekega rokaja iz stare-
ga kraja, ki je tudi Zupančičev
prijatelj in živi v Clarksvillu.
Dal sem ji njegov naslov, da muga pošlje. V tem telegramu iz
domovine se je glasilo v nem-
ščini: "Se smo živi in na pre-
jnjem mestu." Drugega nič. Te-
legram je prišel od družine tega
rokaja Skoka.Pri Selakovih v Star Cityju
smo se tisti večer mnogo pogov-
orili. Pri njih navadno tudi
prenočim. Tudi njih sinovi so
pri vojaki, hčerka pa je v radi-
ski šoli. Povedali so, da ima
biti premeščena v Ohio. Spal
sem v njeni sobi in videl njeno
veliko zbirko knjig. Torej ni
čudno, da zna debatirati. Tudi
njeni starši veliko čitajo v obeh
jezikih in torej precej razumejo
razmere, v katerih se nahajamo;
tudi so prepričani, da je edini iz-
hod le socializem, ako hočemo
odpraviti vojne. (Konec prihod-
njic.)

Anton Zornik, zastopnik.

Nabiranje prispevkov

Gross, Kana.—Samo majhen
del je še ostal od naše nekdanje
vahanse naselbine. Javno smo po-
stali pasivni, ampak čut do rod-
ne grude in svojcev onkraj mor-
ja še ni zamrl v nas. Kot je bilo
pričakovati, so se tukajšnji ro-
jaki generozno odzvali s prispev-
ki za slovenski pomožni sklad, ki
se bo rabil za pomoč žrtvam po-
divjanih nošteljev Hitlerjevega
"novega reda".Darovali so sledeči: Po pet do-
larjev Frank Dolinar, Louis Ve-
ne, John Kunstel in John Šular;
Frank Potočnik \$3.50; po dva do-
larja: Matt Žnidarič in Frank
Zvegljič; po dolarju: Frances
Galičič in John Kogoj.V imenu JPO-SS in nesrečnih
rojakov, katerim je ta sklad na-
menjen, se iskreno zahvaljujem
vsem darovalcem. Nabiralec ima
prijetno zadovoljenje za svoj trud,
ko mu vsi obiskani grede brez
oporekanja na roko. Vsi prispev-
ki so bili izročeni zadevnemu od-
boru kansaške federacije SNPJ,
ki bo skrbel, da bo denar poslan
na določeno mesto.Končno rečem še to, da bi bilo
mogoče priporočljivo, ako bi na-
ša federacija SNPJ vprašala
JPO-SS za poslovnico in bi na
prihodnji seji kaj ukrenili, da se
ustanovi postojanka JPO-SS, ki
bi imela jurisdikcijo nad vsemi
kansaskimi naselbinami. Zave-
dati se namreč moramo, da naše
delo ni še od daleč končano. Naj-
večjo potrebo pomoči bomo vide-
li šele tedaj, kadar se razprše
črni vojni oblaki nad našo staro
domovino, kar se mogoče zgodi
prej kot mislimo. Mogoče pride
osvobodjenje skozi zadnja vrata,
od Jadrana. Kdo ve?

Mary Šular, nabiralka.

Vsak po svoje

Chicago.—Ker čitam vsako-
vrstne dopise v Prosveti, naj tu-
di jaz nekaj napišem, če mi
urednik ne bo vrge v koš. Do-
pismikom želim mnogo zdravih
dni, da bi bili še bolj pridni. So-
fajn dopisi Franka Barbiča,
Franka Finka in Toneta Valen-
tinčiča. Tone je zdaj menda
preveč zaposlen z zajčki in ro-
gači. Če je v Pennsylvaniji ta-
ko mila zima kakor je v Chica-
go, lahko lovijo rogače in rogač-
ke, bodisi na štirih ali dveh no-
gah.Čitamo tudi, da je več bedastih
ljudi, ki se zaletujejo v Sloven-
ski narodni kongres, ki se vrši 5.
in 6. decembra v Clevelandu.
Kongresu želim veliko uspeha,
da bi vsaj kaj dobrega dosegli
za rešitev našega mučenega na-
roda iz kremljev te nacifaš-
tske poštasti. Človek se čudi,
kako morejo ljudje toliko pretr-peti. Čuditi se je tudi takim
ljudem, ki pravijo, da se ne bri-
gajo za stari kraj, ko jih vpra-
šajo, da bi prispevali za pomožno
akcijo.Ker dosti pišejo iz vseh držav
Amerike, koliko je naših fantov v
armadi Strica Sama, naj tudi jaz
omenim, da je od našega dru-
štva 39 SNPJ že 11 članov pri
vojaki. Želim, da bi se vsi zdra-
vi vrnili med nas, ko bodo tiste
Lahe, natete in Japonce prav
salamsko namahali. In kadar
se ti naši fantje vrnejo, bo še
lušno.Naj omenim tudi to, da smo ta
mesec pokopali člana Petra Stur-
parja. K večjemu počitku so ga
spremili društveni bratje. Doma
je bil nekeje od Kamnika in
star 60 let. Louis Steblaj, 39.

Razno iz metropole

Cleveland.—Ko sem zadnjič
omenil, da grem na počitnice, ni
to pomenilo, da pojdem spat.
Povedano je bilo, da bo manj do-
pisov od podpisane, tako da se
moji prijatelji malo oddahnejo.
Ne smem pa čisto prenehati,
kajti potem se preveč redim, ali
tega pa ne maram. Zadnjič me
je rojak vprašal, če sem Jakob
iz svetega pisma in ako bom rodil
izaka. In radi tega evo vam do-
pisala!Najprvo nekaj o naši veselici
z dne 8. novembra. "Kako je
vendar izpadla?" — vprašujejo
oni, katerih ni bilo na veselici.
Naš odgovor je, da je bil odziv
"first class," kar se tiče društve-
nih veselice. Imeli smo nad 400
posetnikov, kar napolni dvorano
Slovenskega delavskega doma.
Mi nismo kakor kokoši, ki najpr-
vo zneso jajce in šele potem ga
oglašajo. Mi oglašamo prej, ker
s tem oglašamo tudi društvo V
boj 53 SNPJ. In tako smo se
zatekli z novico tudi v Collin-
wood Scoop in Euclid News-
Journal, kakor tudi v Prosveto
in Enakopravnost v obeh jezikih,
tako da ve mladina, kaj imamo
na prodaj: jajca, maslo ali ples.In tako je bil velik odziv od mla-
dine, posebno deklet ni manj-
kalo.Iz Strabana sta se zgledala so-
druga in brata mr. in mrs. Bartol
in prav tako dve mladi dekleti,
Anna in Eleanor, pa mladi Zadel
iz Bobtowna, Pa., ki so zdaj vsi
naši Clevelandčani. Anna Zele-
Strauss, predsednica Struggler-
jev, njen mož ter ata in mama
Strauss so tvorili kvartet, ker je
v boju po njih mnenju še vedno
fino društvo. Koliko Starmanov
je bilo, ne vem, ker bilo jih je
preveč, da bi jih mogel prešteti.
Mrs. Blumel, čije pokojni mož je
bil ustanovitelj V boja, je bila
navzoča in še plesala je. Bil je
tam tudi Philip Troha z našo no-
vo članico, ki smo jo sprejeli
zadnje poletje. Nas sta posetila
tudi John Filipič in njegova
Ančka. John bi še vedno rad
videl, da bi se prihodnja konven-
cija SNPJ vršila v Waukeganu,
da bi zabaval delegacijo kakor
leta 1925.Naše veselice se je udeležil
tudi stari brat Femec in njegova
ženica, oba iz Kansasa. Prišla
sta s svojim sinom in našim čla-
nom Lojzetom. Femec je rekel,
da se mu v Kansasu bolj dopade,
ker je tam več prostora in se člo-
vek lahko suče ne da bi zadel v
drugega. Nima pa rad društve-
nih simulantov. Kansas mora
menda biti že nadarjen z njimi.
Da se vse to izvrši, je treba že
pred veselicami veliko dela. Ampak
za tako delo se težko dobe
člani, ker ni plačila, pač pa je
kritika. No, z Jožetom Durnom
sva že navajena kritike, ampak
ta dopisnik jo kar izpljuje, češ,
naj gre proč, ker je ne potre-
buje.Yep, društvo V boj se še ved-
no lahko oglašja, ker nas tudi po-
znajo, kadar nas potrebujejo.
Rabijo nas tudi kot molzno kra-
vo. Kadar imajo drugi priredbe,
nam vedno pošljejo vstopnice.
Mi pa jih nismo nikomur poslali,
dasi smo ravno tisto nedeljo, ko
se je vršila naša veselica, dali
kar deset dolarjev za druge
vstopnice. Nismo li dobri ljud-
je? Da! Pa pravijo, da nimajo
radi Barbiča. Oh, imajo ga—pa
še kako! Neki član je tudi rekel,naj napišem o tej zadevi, in
Naročili smo tudi 50 Dru-
skih kolekarjev, da jih raz-
damo. Prodajala jih bosta na
da Durn in Frank Fende,
bom pa kupec. Naš tajnik, Durn
bo tudi zastopal društvo V boj
v slovenskem kongresu 6. decembra.
Kakor sem omenil, da imam tudi
jaz pravico do stopstva. In kar
veseli me, bi se srečal z mojimi kolegi
Trunkom, Zakrajškom, Am-
žičem, Slajetom in—well, I
know all of them.Dne 4. novembra smo v
sveti čitali uredniški član-
ekjer se naš urednik opira, da
govarja demokracijo z du-
The Bill of Rights. Hm, hm,
pa tega ne dela? Župan H
v New Jerseyju se opira na
of Rights, Chicago Tribune
opira na Bill of Rights, Cleve-
land Press se opira na of Rights,
Father Coughlin opiral na Bill of Rights,
sen Josh Lee, ki zagovarja rib-
robo, se opira na Bill of Ri-
Browder se opira na Bill of Rights,
kongresni preganjaci komunistov
se opira na Bill of Rights. Vsakdo
izmed teh svoje tolmači Bill of Rights
tolmačijo ga po svoje celo
niki.Torej kako mi bo dokazal
nik, da je on vedno v pra-
dopisnik pa vedno v zmoti-
meni, pa če se še tako opirajo
Bill of Rights! Nisem nikoli
žil, da imam zmožnosti, biti
nik in sem že zdavnaj pro-
moje nezanje slovnice; sple-
slovničarjev med nami zelo
in še celo uredniki delajo
nične napake. Ampak, da b
kar tako porinili na sme-
pa tudi ne gre! Tudi mi v
kdaj je kršena demokracija,
cenzuriran dopis, ne da bi
s tem kršena določba prav-
so podana v ustavi Zdr-
držav. Saj vendar nismo
zatelebani, da ne bi razume-
sto nič.Nam je znano, da je bila
na neka določba zakona, ki
tiče bratske podporne orga-
cije v državi Illinois, toda n-
smo hoteli ugovarjati, ker
mislimi, da tam v Illinoisu
te. Pa ne veste, ali pa noče
deti. Ampak mi vas ne
opozarjajo, marveč kar
ugiblajte; pa tudi člani
vas, ki to vedo. Vedite
smo to čitali v zakoniku.
bilo nekoč, ko so nas po-
sem in tja, češ, da smo "good
nothing." Zadeva ni sam-
osebe, ampak se tiče vseh,
razumejo na Bill of Rights
Bill of Rights daje tudi
pravico, da povem kar mi
da je pravilno in demokracija
Frank Barbič.

Popravek vesti

Library, Pa.—Pred časom
bilo v Prosveti poročano, da
bil sin Antona Butale iz L
ryja "zaklan" pri vojaki.
pa ne odgovarja resnici. O-
teri ljudje se prenačijo in
govorijo, ne da bi počakali
in se prepričali, kaj je res.
William Butala je služil v
riški armadi že peto leto
službenem času je padel tak-
srečno, da se mu je žila v
pretrgala. Bil je prepeljen
bolnišnico v New York, toda
ni bilo več pomoči in v krat-
času je izdihnil.Iz New Yorka je bil prip-
ob častni straži na dom sta
v Library in po par dneh v
pan na Jefferson Memorial
kopališču. Krsto so nosili v
in v znak vojaške časti so
odprtem grobu oddali etre
zadnje slovo. Družini Bu-
naše sožalje! — Nick Trilk

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 20. novembra
Domače vesti. Na El
Minn., je bil pri delu v rud-
ubit 26-letni Mike Novak iz
ženka pri Cerkljah, član S
Delavske vesti. Sodni pr-
proti harrinskim rudarjem
vleče že tedne, ker ne mo-
dobiti porotnikov.
Inozemstvo. Lloyd Geor-
padel pri volitvah v Anglijo
boritje so druga stranka v
lamentu.
Sovjetska Rusija. Komun-
ni voditelji so poslali batal-
agitatorjev v Nemčijo.

Za široko demokracijo v Ameriki

Zadnje dni je prišla iz Washingtona vest, da Rooseveltov odbor,
ki se bavi s povojnimi gospodarskimi načrti za preprečitev depri-
sije in za večje blagostanje po vojni, priporoča, naj se čim prej
razširi ameriški Bill of Rights, ki je bistvo ameriške demokracije.Omenjeni odbor priporoča, naj Bill of Rights dobi devet novih
točk, ki naj razširijo ameriško demokracijo tudi na ekonomsko in
socialno polje. Teh devet novih točk naj vsebuje devet
prav, ki so:Pravica do koristnega dela za slehernega zdravega in sposobne-
ga prebivalca Združenih držav; pravica do dostojne plače za do-
stojno preživljanje in zabavo; pravica do živeča, obleke, krova in
zdravilske oskrbe; pravica do zaščite in svobode pred bojznijo
starosti, pomanjkanja, odvisnosti, boleznih, brezposelnosti in nezgo-
de; pravica do življenja v sistemu svobodnega podjetništva, ki
mora biti prosto prisilnega dela, neodgovorne privatne sile, arbi-
trarne javne oblasti in nereguliranih monopolov; pravica, da la-
hko greš kamor hočeš, da se lahko izraziš ali molčiš in da nihče ne
špiunira za teboj; pravica do enakopravnosti pred zakonom in do
enake dobave fiktivne justice; pravica do izobrazbe za delo, drž-
žavljanstvo in za osebno zadovoljnost; pravica do počitka in raz-
vedrila in priložnosti za uživanje življenja in udejstvovanja v na-
predujoči civilizaciji.Priporočanje teh pravic po odboru federalne vlade je največji
korak v prid ameriški demokraciji, odkar je bil pred 150 leti spre-
jet Bill of Rights v ameriški ustavo. Edini dogodek, ki je v tej
dobi dvignil ameriško demokracijo, je bil Lincolnova proklama-
cija osvoboditve zamorcev iz sužnosti, ampak gornje pravice po-
menijo več kot ta proklamacija, kajti črni so po svoji svobodi še
vedno ostali ekonomski sužnji in socialni parije.Bill of Rights (program ali spored pravic) znači do danes le poli-
tično in civilno demokracijo; ekonomsko (gospodarsko) in socialno
demokracije se ne dotika. (Kadar kdo podtika demokraciji ekono-
msko depresijo ali sploh ekonomsko izkoriščanje, s katerim
nima demokracija nič opraviti, ne ve, kaj gozbeza.) Nove točke,
ki so zgoraj našteje, pa značijo razširjenje politične in civilne de-
mokracije na ekonomsko in socialno polje. To je važno! To je
prvi poskus te vrste izza Lincolna!Razume se, da nove točke morajo priti v ustavo, drugače so brez
vrednosti. Ker je proces amandiranja ameriške ustave zelo poča-
sen, bo lahko trajalo dolgo časa, predno Amerika dobi novi Bill of
Rights. Treba bo tudi dosti agitacije in boja, kajti reakcija se bo
upirala na vse pretege novim pravicam. Ampak začetek je stor-
jen—in že to pomeni novo dobo, katere pride po vojni.Demokracija je bistveno samo ena, le njene stopnje so različne,
kar znači, da je demokracija živa stvar, ki se neprestano razvija.
Politična demokracija v Ameriki je fakt že 150 let—ni samo teo-
rija, katero si lahko vsakdo tolmači po svoje, kakor pravijo neka-
teri socialni analfabeti—in v tem času je rasla od stopnje do stop-
nje. Sprva je koristila le majhnemu številu prebivalstva, toda
njen krog se je neprestano širil, dokler ni zajel poindincev vseh
polti in obeh spolov. Prehod demokracije na ekonomsko in soci-
alno polje pa pomeni popolnoma novo dobo v Ameriki.Važna je peta pravica v gornjem seznamu: življenje v svobod-
nem podjetništvu, ki mora biti prosto prisilnega dela, neodgovorne
privatne kontrole, arbitrarne javne oblasti in nereguliranih
monopolov.Ta točka dejansko odpravlja neodgovorni privatni kapitalizem.
Podjetništvo mora biti svobodno! Kaj se to pravi? Mar naj po-
meni to, kar pomeni danes "free enterprise"? Ne! "Free enter-
prise" pomeni, da lahko vsakdo, ki ima denar, odpre novo po-
djetje (tovarno, banko, rudnik itd.) in izkorišča delavce, katere na-
jame za delo v svojem podjetju. Peta točka novega Bill of Rights
pa določa, da svobodno podjetje mora biti prosto neodgovorne pri-
vatne kontrole, kakor arbitrarne javne oblasti in nereguliranih
monopolov.Izključeni so neodgovorna privatna kontrola, arbitrarne javna
oblasti in neregulirani monopoli (trusti), namesto tega mora priti
odgovornost privatne kontrole (za delavce), monopoli morajo biti
regulirani in javna oblast ne sme biti arbitrarne ali diktatorske.
To pomeni srednje pot med neodgovornim privatnim kapitalizmom
in neodgovorno politično birokracijo v vladi—z drugimi besedami
pomeni demokratizacijo gospodarstva in industrije v "newdeal-
skem" smislu.Ta prihodnja stopnja v razvoju ameriške demokracije je logičen
korak stopnje, ki se počasi razvija že deset let; to je stopnja javne
kontrole nad privatnim kapitalom. Vsakdo, ki trezno sodi, mora
zaključiti, da je to korakanje od stopnje do stopnje veliko bolj
pametno in človeško, kakor pa je bil vrtoglavi skok na primer v
Rusiji iz primitivne agrarne družbe v neki industrijski komuni-
zem, kateri je v 25 letih s ceno milijonov življenj in z nepopisnim
trpljenjem živčih prilazel komaj na stopnjo, na kateri se je na-
hajal ameriški kapitalizem ob zatonu 19. stoletja.Brez trpljenja najnižjih slojev in socialnega razvoja nikjer.
Ampak fakt je, kar nam potrjuje zgodovina, da se ameriški razvoj
ekonomije, kakor tudi demokracije, do danes vrši ob najmanjši
meri človeškega trpljenja na vsem svetu, dasi je medtem dvignil
ameriško ljudstvo na najvišji standard življenja pod solnce.

Razmišljajmo malo o teh nepobitnih faktih!

Člani posadke na ameriški krljarki, ki zasleduje ostižne podmornice na Karibejskem morju.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Liberalni Madžari o roparski gardi

Profesor Rustem Vamberi, ki velja za enega izmed najbolj preobčutljivih Madžarov, je objavil v madžarskem listu Híre (Berba), ki izhaja v New Yorku, glasilo majhne skupine madžarskih liberalcev, članek z naslovom "Tolovajska garda in tolovajska logika", v katerem govori o razbojniških tolparih nadvojvode Albrehta, ki razsajajo po srbskih oblastih Banata, Bačke in Baranje. Zanimivi so namreč izvečki iz tega članka:

"Pred nekaj dnevi je prinesel International News Service vest, ki je morda marsikoga iznenadila. Poročilo pravi, da organizirane roparske tolpe plenijo in ropajo v onem delu Jugoslavije, ki je pod nacističnim jarmom. Ta tolpa je dobila ime 'tolovajska garda', a govorice zatrjujejo, da deluje pod tajnim načelstvom vojvode Albrehta, katerega zveze z madžarskimi nacisti so dobro znane. Celo madžarska vlada je baje tako vsaj zatrjuje, da je poročilo izprevidela, da se dogajajo prehudе stvari in je radi tega izdala povelje za aretacijo roparjev.

Vse to zveni zelo čudno. Po vseh, ki jih dobivamo iz zasedenih ozemelj, v vojnem času nomena mis ne more iz svoje luknje brez posebnega dovoljenja izstopiti. Se manj verjetno pa je videti, da bi bilo dovoljeno oboroženi bandi, da se organizira za izvrševanje one naloge, kateri je zasedbena armada povelila svojo največjo pozornost — namreč preganjanje in teroriziranje jugoslovanskega prebivalstva."

V ...

Gospodarske razmere v Srbiji

iz drugih virov smo dobili poročila, da kvizlinška vlada v Belogradu pogosto odpušča delavce in uradnike, ki se Nemcem ne upajo dovolj zanesljivo ali ker se plače so skrajno revne in ne zadostujejo za življenje. Napišejo nam tudi, da se v Srbiji enkrat razumeti, da Srbi ne morejo sodelovati z onimi, ki pomagajo tlačitelju.

Če bi so danes složenjši kakor prej, si zvesto pomagajo med seboj in do svojega zadnjega dirke podpirajo siromašnejše sloje.

V Belogradu vlada veliko pomanjkanje hrane. Uvoz moke je prepovedan.

Nemci baje nameravajo zapreti koncentracijske tabore vse od 17 do 45 let. Morda jih nameravajo odvesti v Nemčijo za prisilno delo — vse to iz odgovornosti, da je treba preprečiti vstaje v Srbiji. To je nov načrt za razbijanje srbskega naroda v taboriščih ali pa v nemških taboriščih, na katere dežujejo angleške bombe.

V ...

Glasilo nemškega poveljnika

Nacistični belgradski list Novo vreme prinaša dne 23. septembra uraden oglas nemškega vojaškega poveljnika v Srbiji:

"Nekoliko časa že opazujemo, da se krečejo nad Srbijo sovražni letala, ki iščejo zveze z nelo-

Žene — četniki

V Paveličevem listu Noya Hrvatska piše ustaški časnikar Ivo Balentović o obisku koncentracijskega taborišča, v katerem se nahaja 2000 žen "četnikov".

V svojem članku govori o mladi hrvatski katoličanki, ki je organizirala srbske žene v čete, ki so se borile proti ustašem in njihovim nemškim in italijanskim gospodarjem.

"Ali boš priznala neodvisno državo, ako te osvobodimo?"

"Ne," je odgovorila z gnusom.

Ko je pozneje vprašal gručo žen, zakaj so se borile in kako morejo zaupati v to, da bi London in Moskva dobili vojno, so mu odgovorile:

"Ustaši so naši sovražniki in proti njim se moramo boriti."

Neko drugo ženo so vprašali, ali ne obžaluje ubojev, katere je bila zagrešila. Njen odgovor je bil: "Kdor ubije svojega sovražnika, ni morilec, temveč junak!"

To Rule the WAVES

Lieut. Elizabeth Boland Crandall, U. S. N. R., 26, former dean of women at the University of Iowa and assistant dean at Stanford, is shown in her office at Smith College, Northampton, Mass. She is executive officer of the United States Naval Training School at Smith College where officer candidates of the "Waves" will receive their training.

zicije. "Če bi mogle govoriti stene v Victoria Terrasse, bi povedale o stotinah Norvežanov, kako so jih mučili; ki so prišli notri močni in zdravi, ven pa so šli mrtvi ali fizično zlomljeni." Kdo more zameriti Norvežanom, če je zavelo po prestolnici tako navdušenje?

Morejo zračni napadi sami zloiniti odpor naroda? O tem veliko razpravljajo in ugibljujejo. Ni se še zgodilo, lahko se zgodi v bodoče. Gotovo pa je, da lahko veliko pripomaga do končnega zloma. Ruska fronta, notranji nemiri po evropskih deželah, bombardiranje od zapada — da se ne bi to vse skupaj izkazalo za Nemčijo pretežko breme? Seveda se bo, vprašanje je le, kdaj.

Dolenjka.

Hitlerjeva vojna mašina se krha

Član belgijske vlade napovedal polom

London, 19. nov. — "Hitlerjeva vojna mašina si je polomila zobe v Rusiji in polom je blizu na militaristični in ekonomski fronti," je dejal Antoine Delfosse, justični minister v ubežni belgijski vladi. Delfosse je pred nekaj tedni pobegnil iz okupirane Belgije v Anglijo.

"Zgodovina iz leta 1918 se ponavlja," je nadaljeval. "Vprašanje je le, kako dolgo bo končna borba Nemčije trajala. Znamenja razpadanja so se pokazala in ta so uvid v debakel. Oslabi nemški vojak ni več to, kar je bil. zdaj se odprto pritožuje o nepričakovani dolgotrajni vojni, katere konca ne more videti. Nemčija je na robu poloma."

Delfosse je dejal, da so le na belgijski obali ostale elitne nacistične čete, v notranjosti pa so stari in zmučeni vojaki, opremljeni s slabimi orožjem. Nemški civilisti prihajajo v trumah v Belgijo iz Kolina in drugih nemških mest, ki so bila tarča britskega bombardiranja iz zraka. Vojaki, poslani na dopust z ruskih front, so v strahu, da bodo poslani nazaj v dezertacije so na dnevnem redu.

Delfosse je izjavil, da je v so-glasju s poročili iz norveških pokrajin o puntanju med nemškimi vojniki. Mnogo vojakov je bilo ustreljenih, ker se niso hoteli vrniti na ruske fronte. Belgijski kralj Leopold je še vedno pod nadzorom gestapovcev. Sovratvo proti Nemcem v Belgiji narašča zaeno z upanjem, da bo kmalu prišel dan obračuna.

Registracija za vojaško službo

Washington, D. C., 19. nov. — Predsednik Roosevelt je določil zadnje tri tedne prihodnjega meseca za registracijo fantov v starosti osemnajst in devetnajst let za vojaško službo. Istočasno je general Lewis B. Hershey, direktor nabornik-administracije, naznanil, da delavci, ki opravljajo važna dela na farmah in v vojni industriji, ne bodo pozvani v armado. Dalje ne bodo pozvani v armado moški, ki so postali stari 45 let po registraciji.

Mihajlović ame-

riškemu ljudstvu

National Broadcasting Company (WEAF) je priredila dne 1. novembra aro ameriške armade, posvečeno Jugoslaviji. O priliki te svečanosti je bil odan na radiu pozdrav generala Draže Mihajlovića ameriškemu ljudstvu, katerega besedilo smo ravnokar prejeli.

Pozdrav generala Mihajlovića ameriškemu ljudstvu se glasi:

"Ameriškemu ljudstvu in junaškim ameriškim oboroženim silam na suhem, na morju in v zraku pošiljam iz svobodnih jugoslovanskih planin — obenem s svojimi bojevniki za svobodo domovine in svobodo vseh tlačanih narodov v Evropi — pozdrave in izraz globokega zaupanja v zmago Zedinjenih narodov. Jugoslovanski bojevniki, ki se zdaj že več nego leto in pol pod mojim poveljstvom bore proti silam teme in zla, so globoko prepričani, da bo njihov boj prinesel bogate sadove in se zaradi tega ne strahijo nobenih žrtev za naš skupni cilj.

Kakor leta 1918, bodo ameriške Zedinjene države s svojimi junaškimi oboroženimi silami in s svojo ogromno proizvodnjo bojne opreme vseh vrst znova prinesle Evropi osvobodjenje. Velika Britanija in Rusija, obenem z Ameriko in z ostalimi Zedinjenimi narodi, bosta zagotovo še enkrat izvojevali zmago nad silami osi in osvobodili svet tlačenja in mučenja.

Vsi veste, da je številu padlih Jugoslovancev približno milijon; vsi veste, da so bili v Srbiji in Sloveniji mnogi kraji razrušeni z ognjem in mečem; vsi veste, da je navzlic temu naše ljudstvo že leto in pol v neprestanem boju in da je skozi vse to dobo priklenjenih na jugoslovansko ozemlje preko 30 divizij osi. Znano vam je, da vzdržujejo jugoslovanske matere in žene moralo naših vojakov in da ta moralna ni bila nikdar močnejša kot je danes. Bodite prepričani, da bomo tudi še naprej vztrajali v krvnem in neenakem boju proti osvajaču, dokler naš narod zopet ne doseže svoje svobode

Slovenska Narodna Podpora Jednosta

2637-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor	
VINCENT CAINKAR, gl. predsednik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUS, pomoč. taj.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel.	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN GODINA, upravitelj glasila	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsedniki	
MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik	Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS EARNICK, drugi podpredsednik	2307 W. 68th St., Cleveland, Ohio

Distriktni podpredsedniki	
JOS. CULICAN, prvo okrožje	417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje	R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje	1088 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje	3079 Randall St., St. Louis, Mo.
MICHAEL AMBROZICH, peto okrožje	418 Pierce St., Sycamore, Ill.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje	253 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor	
MATH PETROVICH, predsednik	223 E. 111st St., Cleveland, Ohio
VINCENT CAINKAR	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL	2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JACOB ZUPAN	1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH	1337 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISCH	700 E. 200th St., Cleveland, O.

Poradni odbor	
ANTON SHULAR, predsednik	Box 27, Arma, Kansas
FRANK VYATARIK	213 Turner St., Loserna, Pa.
FRANK BARBIC	18611 Mushoka Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW VIDUCH	705 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK	712 E. 180th Street, Cleveland, Ohio

Mladinski odbor	
FRANK EATZ, predsednik	2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MILAN MEDVEŠEK	1688 Arcade Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM	1718 Snoden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP	231 So. Prospect Ave., Cleveland, Ohio
FRED MALGAI	31 Westwood Ave., Para, Ill.

ali dokler zadnji Jugoslovane ne pade na polju slave in časti.

Priloge za Zahvalni dan: Trinerjevo grenko vino

Vseh praznikov te dežele niti eden ni tako "ameriško" upoštevan kot je Zahvalni dan, po ljubkosti in navadah. Ampak ako želite vti praznike perfektno, tedaj mora biti vaš želedec v pravem stanju. Trinerjevo grenko vino s Vitaminom B-1 je najboljša pripravnost. Ta zmesljiva želečnica in mlo odvajalno sredstvo vlije že 55 let svoje slovo in je sedaj celo boljše kot kdaj prej. Njegova nova primes Vitamin B-1 poveča apetit in pomaga prebavi. Trinerjevo grenko vino s Vitaminom B-1 se je povrnilo v 18-urnih steklenicah in tako dobite več za vaš denar. Vživajte ga kakor je predpisano na steklenici. Dobl se v vseh boljših lekarnah, ampak vedno vprašajte po izboljšanem Trinerjevem grenkem vinu s Vitaminom B-1. Ako ga ne morete dobiti v vaši sosesčini, tedaj pošljite \$1.25 ali \$6.50 na Jos. Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., in dobili boste eno ali šest steklenic Trinerjevega grenkega vina s Vitaminom B-1 pošiljnice pristo. (Adv.)

General Mihajlović.

Najzanesljivejša dnevna delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

Presenetljivo! Zanimivo! Vzgojevalno!

Razstava vojne opreme

Zračne bombe - orožje - obrežna straža na jeep čolnih in mnogo druge vojne opreme razstavljene dnevno razen nedelj, od 9:30 dopoldne do 5. popoldne. — V soboto do 1. popoldne.

ZABAVNI IN RADIO PROGRAM OB 11:30 DOP. DNEVNO

VSTOPNINA PROSTA

Pod pokroviteljstvom Commonwealth Edison družbe in zveznega zakladniškega oddelka za prodajo vojnih bonov in znamk.

Razstavni predmeti, radio čas, talenti in prostori prispevani brezplačno.

U. S. TREASURY CENTER

First Floor, Edison Building, 72 West Adams Street

Uradniki in člani plesarske unije ADF v Kenosha, Wis.

DOLGA ROKA

S. M. GARDENHIRE

(Se nadaljuje.)

Boj je bil kratak. Z napetimi mišicami, nepremična kakor dva kipa, sta stala pod draperijo, ki se je kar naenkrat podrla. Zdelo se mi je, kakor bi jo Conners nalašč podrl, da bi se njegov nasprotnik zapletel v njo. Prekrižana meča in ščit so z velikim ropotom padli na tla, na to pa še lok in pa posoda s pišicami. Conners je stal še vedno pokonci, dočim je Henges napel omočen in divji od jeze obležal na divanu. Conners je vzel eno izmed pišic v roko ter jo pazno ogledal.

"To je slabo," je rekel zamolklo. "Pridite sem, dragi prijatelj, pomagajte mi!"

"Kaj pa se je zgodilo?" sem vzkliknil ter priškolil k njemu.

"Hitro! Dajte mi rdečo steklenico in kozarec iz sosednje sobe; ne smemo izgubljati časa!"

Ko sem se vrnil s steklenico, je že slekel sukno ter zavil robove srajce; iz male rane na roki je kapljala kri.

"Očistite izolirno pripravo od električne svetilke in potegnite ven žico!"

Kakor hitro mogče, sem izvrševal Connersove ukaze, ne da bi se oziral na naša iznenađena obiskovalca. Odvil sem stekleno hrkušo pri svetilki, razbil steklo ter raztegnil žico.

Conners je delal z največjo preudarnostjo. Ko je napravil požirek iz steklenice, je stopil k stojalu, na katerem je bil majhen dinamostroj, ki ga je rabil za eksperimentiranje. Stroj je z žico zvezal z električnim tokom ter ga spravil v tek. Komaj slišno šumenje stroja se je čudno slišalo po sobi, v kateri je vladala smrtina tišina.

"S strupeno piščo sem se opransil," je rekel mirno, "in sem nedvomno izgubil, če ne vporabim takoj najostrejših protisredstev."

Ne da bi se oziral na me, ki sem se zelo prestrašil, je sklenil tok. In ko so se začele kazati iskre, je pritisnil belo se žarečo kovino na rano.

Škratnočrta maroga je postala svinčena. Kri je zacvrla ter prenehala kapljati, nad robom rane pa je nastal mehur.

Brezkrovnost se mi je zdela grozna procedura. In vendar so mi zastale besede, s katerimi sem hotel protestirati, ko sem mislil na grozno dilemo, ki jo je povzročila, in ko sem gledal v nevzdržni obraz moža, ki je to muko prenašal z največjo mirnostjo. Valed smrdu po sežiganem mesu mi je postajalo skoraj slabo.

Po par mukapolnih sekundah je Conners smehljaje se podrgel žico: "Kar sem mogel, sem storil! Zdaj pa je treba čakati!"

"Usmiljeni bog!"

Mrtvaško blede, na vsem telesu se tresoča, je stala miss Maurice, vtelešena slika prestrašnosti.

"Dami seveda to ni prijetno gledati!" je mirno pripomnil Conners.

"Usmiljeni bog!" je še enkrat vzkliknila.

"Tu, pogledite!" je zaklical Henges ter slekel sukno, "tudi jaz sem ranjen."

Zavihal je rokav ter pokazal rano, ki je bila blizu komolca.

Celo mene, ki so mi bili čuti valed muk, ki si jih je prizadajal Conners pred mojimi očmi, je iznenadil učinek teh besed na miss Maurice.

Prejilji vzklik je razodeval, kako zelo so bili njeni živci vznemirjeni, dočim pa je bila sedaj od strahu popolnoma izpremenjena — težko sopeča je slonela smrtnobleda ob steni.

"Kje imate tekočino, ki ste jo pili?" je vprašal Henges hripavo.

"Kaj, vi se drznete, to od mene zahtevati?" je zakričal Conners v nanovo vzplameči jezi.

"Vi morilec otroka! Vi ničvreden lopov! Vsaj sem takoj rekel, da bo tako. To je kazen božja! Proč recem!"

podzemskih rovih zanimivi podatki za znanstvene študije. Moja naloga je bila, da proučujem na svojem potovanju vse deželne zanimivosti. Prigovarjal sem torej možema, da bi mi pokazala tisto duplino. Končno se je za to odločil starejši.

Skozi gosto džunglo smo prišli visoko pod vrhom gore pred duplino, ki jo je zakrivalo divje in trnjevo rastlinstvo. V tej gošči jo je mogel izslediti samo pravi človek iz džungle. Previdno sem se rinitil v temno duplino in z menoj dva Laota iz mojega spremstva, zadnji je bil Karenc, naš kašipot. Take dupline si razne roparice izbirajo za svoja skrišališča. Izkušnja uči, da je pri takem iskanju vselej dobro, če ima človek puško pri sebi. Zgodilo se je že, da je iz take dupline planil tiger na moža, ki je hotel pogledati vanjo. Ta duplina pa je bila, česar se Karenc ni nadejal — prazna.

Zunanja odprtina je bila šest metrov široka in tri metre visoka, znotraj pa se je razširila do kakih osem metrov. Tla so bila pokrita s plastjo apnenčevih drobcev, iz katerih smo izkopali nekaj živalskih kosti. V temnem ozadju dupline je bila v skali razpoka. Dognal sem, da smo

imeli pred seboj rov, ki je vodil v notranjost gore. Zadovoljen sem bil s tem, kar sem videl. Za nadaljnje raziskovanje nisem bil pripravljen, zato sem se malo pred večernim mrakom vrnil v šatorišče.

Odločil sem se, da jo pregledam prihodnji dan. Pripravil sem v ta namen, kar je bilo treba, sveče, plamenice, vrvi, ogelje in druge pripomočke.

Drugo jutro sem se v spremstvu pogumnih Laotov zopet odpravil na ta kraj. Razpoka v duplini je bila komaj tako široka, da se je človek s težavo spustil skozi njo. Rov med skalnatimi stenami je bil zdaj širši, zdaj ožji, ponekod višji, drugod nižji. Po čudnih vijugah smo zlezli kakih 40 metrov globoko. Skoraj od stopinje do stopinje smo si z oglejem delali znamenja ob stenah, da smo mogli najti pot nazaj. Na koncu te kamenite votline, ki je bila posuta z raznim drobižem, se je v naše začudenje odprla bajna dvorana. Nje tla so ležala nekaj metrov niže. Po skalnatem pragu smo splezali vanjo. Ker se je ob sveči dalo le malo videti, smo si priglajali plamenice.

V odsevu svetlobe, ki je padala gotovo prikratk na naravne tvor-

be te dvorane, se nam je pokazala romantična slika. Dvorano so krasili lepo oblikovani večji in manjši kapniki (stalagniti), ki so vzrasli iz tal na ta način, da so se pri izhlapevanju vlage počasi nakopičili apneni drobci. Dvorana je bila skoraj okrogla in je imela v premeru do 25 metrov, visoka pa je utegnila biti nad 30 metrov. Tudi z oboka so viseli lepo oblikovani kapniki (stalaktiti).

To dvorano smo krstili z imenom "Prasat Phra Kan", kakor se imenuje vladar-čas v siamskih bajkah.

Iz te dvorane smo po položnem rovu prišli v niže ležečo, veliko večjo dvorano. Ta je bila široka, 38 dolga pa 84 m. Stropa kljub luči dveh plamenic nisimo videli. To dvorane smo imenovali "Prasat Sōa Phi" po legendarnem tigru, ki sta ga prejšnji dan omenjala Karenc. Mnogoštevilnih tvorb na vrhu nismo mogli natanko razločiti. Tolikanj lepši so se nam kazali kapniki na tleh. Ob severni strani se je dvigal velikanski, ki bi se lahko meril s slavnim Dargilanom. To je bil sijajen naraven spomenik, kakih 20 m visok. Zdel

se mi je kot velikan, ki je kazal v luči naših plamenic svojo phrangru podobno obliko. Dobil je ime "Khun Čang".

Skoraj v sredini se je dvigal nekaj manjši kapnik "Khun Nandi", ki bi v buddhistovskem templju lahko tekmoval z najlepšim stebrom. V davnih časih zdrobljeni kapniki, ležeči na tleh, so bili obdani z novo kristalno skorjo. Stene so bile posute s kapniki spačenih oblik, ki so spominjali na speče demone.

Zrak je bil vlažen, na nekatere predmetih so visele rosne kaplje in se bleščale v luči plamenic kakor biseri. Voda je torej še dalje nemoteno oblikovala svoje večstoletno delo.

Iz te dvorane sta vodila dva rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

Aussies Rest in New Guinea

Deep in a New Guinea jungle, a group of Australian soldiers rest for a while after pursuing the retreating Japs through the Owen Stanley mountains. A large gathering of natives (background) watch the Aussies with interest. Most of the natives are rabidly anti-Japanese and actively aid the Allied Nations troops in their battles against Hirohito's army of invaders.

be te dvorane, se nam je pokazala romantična slika. Dvorano so krasili lepo oblikovani večji in manjši kapniki (stalagniti), ki so vzrasli iz tal na ta način, da so se pri izhlapevanju vlage počasi nakopičili apneni drobci. Dvorana je bila skoraj okrogla in je imela v premeru do 25 metrov, visoka pa je utegnila biti nad 30 metrov. Tudi z oboka so viseli lepo oblikovani kapniki (stalaktiti).

To dvorano smo krstili z imenom "Prasat Phra Kan", kakor se imenuje vladar-čas v siamskih bajkah.

Iz te dvorane smo po položnem rovu prišli v niže ležečo, veliko večjo dvorano. Ta je bila široka, 38 dolga pa 84 m. Stropa kljub luči dveh plamenic nisimo videli. To dvorane smo imenovali "Prasat Sōa Phi" po legendarnem tigru, ki sta ga prejšnji dan omenjala Karenc. Mnogoštevilnih tvorb na vrhu nismo mogli natanko razločiti. Tolikanj lepši so se nam kazali kapniki na tleh. Ob severni strani se je dvigal velikanski, ki bi se lahko meril s slavnim Dargilanom. To je bil sijajen naraven spomenik, kakih 20 m visok. Zdel

se mi je kot velikan, ki je kazal v luči naših plamenic svojo phrangru podobno obliko. Dobil je ime "Khun Čang".

Skoraj v sredini se je dvigal nekaj manjši kapnik "Khun Nandi", ki bi v buddhistovskem templju lahko tekmoval z najlepšim stebrom. V davnih časih zdrobljeni kapniki, ležeči na tleh, so bili obdani z novo kristalno skorjo. Stene so bile posute s kapniki spačenih oblik, ki so spominjali na speče demone.

Zrak je bil vlažen, na nekatere predmetih so visele rosne kaplje in se bleščale v luči plamenic kakor biseri. Voda je torej še dalje nemoteno oblikovala svoje večstoletno delo.

Iz te dvorane sta vodila dva rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

rova, prvi v smeri proti jugozapadu, drugi proti jugovzhodu. Po jugozapadnem rovu smo prišli v tri manjše prostore, ki so bili v kratkih presledkih zvezani med seboj. V zadnjem prostoru so ležali kosi zdrobljenega kapnika, ki je imel poldrugi meter v premeru. Na njih so se videli fantastični okraski, podobni zimskim ledenim rožam na oknih. Skoraj navpično se je iz te dvorane dvigal rov do gorskega

grebena in je najbrž vezal nam nedostopne rove in dvorane nad nami.

Iz srednjega zadnjih treh prostorov sta vodila dva rova. Prvi je šel v poševni črti strmo navzgor, da ni bilo mogoče plezati po njem. Drugi je vodil do globokega temnega prepada, iz katerega se je slišalo šumenje vode. To šumenje je bilo kakor puhanje onemogle zveri, ki je v boju s hujšim nasprotnikom padla v temno globino. Sodeč po padcu kamna, ki sem ga vrgel v v globlino, je bil prepad najmanj 50 m globok.

Vrtili smo se nazaj v dvorano "Prasat Phi", iz katere smo potem šli po jugovzhodnem rovu morda še kakih 50 m in stopili v novo 30 m dolgo in 10 m široko dvorano. Imenovali smo jo "Prasat noi" (mala dvorana).

Za to dvorano je bila kratka galerija lepih kapnikov, potem pa zopet globoko brezno, ki je bilo brzkone v zvezi z niže ležečimi podzemskimi jamami. Tudi iz tega brezna se je slišalo zamolklo šumenje.

Nisem imel pripomočkov niti časa, da bi si ogledal še druge podzemске prostore. Prepričan sem, da sem videl samo majhen del bivašišča gorskega vladarja.

Tako je ostalo nerešeno vprašanje o obsegu teh veličastnih podzemskih prostorov, ki sem jih tako slučajno izsledil. Morda bo drugemu raziskovalcu dana prilika, da odkrije še večje znamenitosti tega podzemnega labirinta v karenski zemlji.

Ves svet podzemskih jam smo imenovali "Vang Narasinha", to je palača leva, ki je enak Višnu v njegovi četrti inkarnaciji, kakor o njej govori indijska legenda.

(Dalje prihodnjič.)

TISKARNA S.N.P.J.

spejoma vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih . . . . .

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. . . . . Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne . . . . . Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 E. Lawndale Avenue . . . . . Chicago, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$6.00 in eno letno naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri assessmentu \$1.20 tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, red da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina, red da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vasa lastnina, red da je list predrag za člana SNPJ.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Clcero in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 4.50
2 tednika in 7.50	2 tednika in 8.00
3 tednike in 11.00	3 tednike in 11.50
4 tednike in 14.50	4 tednike in 15.00
5 tednikov in 18.00	5 tednikov in 18.50

Za Evropo je \$6.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja in Money Order v plaču in si naročite Prosveto. List, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveto vsoto \$ . . . . .

1. Ime . . . . . Čl. družine št. . . . .

Naslov . . . . .

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od slededečih članov moje družine:

2. . . . . Čl. družine št. . . . .

3. . . . . Čl. družine št. . . . .

4. . . . . Čl. družine št. . . . .

5. . . . . Čl. družine št. . . . .

Mesto . . . . . Država . . . . .

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

V džunglah belega slona

Doživljaji in vtisi s pohodov po notranjosti Zapadne Indije

Ing. Ferdo Lupša
(Nadaljevanje.)

V podzemskih rovih in jamah

Solnce je stalo še visoko na nebu, ko smo sredi džungle v romantični soteski postavili šatorišče. Malo nato sta stopila iz džungle dva Karenc, ki sta nela na drugo ustreljenega črne medveda. V razgovoru z mojimi ljudmi sta omenila skalnato duplino, ki sta jo našla, ko sta zasledovala težko ranjenega kosmatinca. V svojem praznovanju sta videla v tej duplini bivašišče gorskega demona Sōa phi loka, ki je v podobi tigra iz maščevalnosti že nekaj časa nadlegoval domove Karencov, kjer je plenil in trgal ljudi. Ta demon je bil brez dvoma star tiger, ki se je klatil po džungli in zasledoval ljudi iz navade ali potrebe, ako zaradi starosti ni mogel dobiti več divjačine.

Začela se mi je vzbujati domneva, da se utegnejo dobiti v teh

podzemskih rovih zanimivi podatki za znanstvene študije. Moja naloga je bila, da proučujem na svojem potovanju vse deželne zanimivosti. Prigovarjal sem torej možema, da bi mi pokazala tisto duplino. Končno se je za to odločil starejši.

Skozi gosto džunglo smo prišli visoko pod vrhom gore pred duplino, ki jo je zakrivalo divje in trnjevo rastlinstvo. V tej gošči jo je mogel izslediti samo pravi človek iz džungle. Previdno sem se rinitil v temno duplino in z menoj dva Laota iz mojega spremstva, zadnji je bil Karenc, naš kašipot. Take dupline si razne roparice izbirajo za svoja skrišališča. Izkušnja uči, da je pri takem iskanju vselej dobro, če ima človek puško pri sebi. Zgodilo se je že, da je iz take dupline planil tiger na moža, ki je hotel pogledati vanjo. Ta duplina pa je bila, česar se Karenc ni nadejal — prazna.

Zunanja odprtina je bila šest metrov široka in tri metre visoka, znotraj pa se je razširila do kakih osem metrov. Tla so bila pokrita s plastjo apnen